DE CURAÇAOSCHE BEGROOTING VOOR 1922.

DOOR

DR. B. DE GAAY FORTMAN.

Het is de vierde maal, dat ik mij zet tot eene bespreking van de behandeling der Curaçaosche begrooting, maar nimmer tevoren stond ik zoo vreemd tegenover deze vrijwillig aanvaarde taak.

De eerste vraag, die zich opdringt is deze: kan ditmaal wel van eene *behandeling* der begrooting gesproken worden? De Koloniale Raad stopte vóór de openbare bespreking, de Tweede Kamer gaf een veelbelovend voorloopig verslag en zweeg verder, terwijl de Eerste Kamer reeds aanstonds merken liet, dat van haar dezen keer niet veel te hopen viel; niet ten onrechte werd in het *Koloniaal Weekblad* haar Verslag aangeduid als „min of meer (bedoeld zal zijn: weinig meer dan) een uittreksel uit Voz di pueblo” van zekeren datum.

En er was toch alle reden, om ditmaal eens heel uitvoerig te zijn, althans voor de Staten-Generaal. Wij staan aan den vooravond van eene herziening van het Regeeringsreglement, de belangrijkste sedert 1865, en daarin was genoegzame grond te vinden, om nu eens de balans der laatste halve eeuw op te maken op staatkundig, economisch en meer bepaald geldelijk gebied. Het heeft niet zoo mogen zijn. En ware het niet, dat het voortvarend beleid van den oud-Gouverneur Helfrich hem tijdig het gevoelen van den Kolonialen Raad had doen vragen over de meest gewichtige politieke vraagstukken, die nu aan de orde komen, wat tot eene bespreking in de Koloniale pers heeft aanleiding gegeven, — de onlangs ingestelde commissie voor de herziening van het Regeeringsregle-

ment en de Regeering zelf, zou voor eene hopelooze taak staan, waarbij het, na het dit jaar met de begrooting gebeurde, zeer de vraag zou zijn, of van de Kamers der Staten-Generaal eenige steun redelijkerwijs verwacht mocht worden. Curaçao heeft zich in de laatste jaren nimmer in groote belangstelling van die zijde mogen verheugen, maar het is toch wel zeer te betreuren, dat eene zoo algeheele afwezigheid van interesse juist in dezen tijd waar te nemen viel.

Er is nog meer. Een nieuwe Gouverneur is opgetreden, sedert Curaçao de laatste maal in de Staten-Generaal ter sprake kwam, wiens beleid zich reeds aanstonds in zekere richting afgeteekend heeft, terwijl dat van den afgetredene diende getoetst te worden.

Niets daarvan. Wel hebben „vele leden” der Tweede Kamer hunne teleurstelling uitgesproken over het aftreden van den Gouverneur Helfrich „wiens kort bewind zoo gunstige verwachtingen voor de kolonie deed koesteren”, en naar aanleiding van dit heengaan vragen gesteld, maar daarbij is het gebleven. Die vragen zijn beantwoord natuurlijk in de Memorie van Antwoord, doch op eene wijze, die noopte tot het trekken van andere conclusiën, dan schenen bedoeld te zijn. Men mag nu wel aannemen, dat de gezondheidstoestand van den heer Helfrich niet de *hoofdrede* van zijne ontslagaanvraag is geweest, gelijk de Minister verleden jaar in de Eerste Kamer meende te kunnen meedeelen op grond van een ontvangen telegram, dat meer bepaald blijkt te moeten worden opgevat als eene motiveering der weigering van des Ministers verzoek, om nog eenige maanden aan te blijven en eenen opvolger af te wachten.

Reeds verleden jaar schreef ik, dit heengaan zeer te betreuren. Het beleid van den heer Helfrich verdient toch alle hulde naar wat daarvan in eene tweejarige bestuursperiode blijken kon en gebleken is. Het beantwoordde alleszins aan den voortreffelijken roep, die van dezen oud-Oost-Indischen bestuursambtenaar was uitgegaan. In een der moeilijkste tijden, die de nieuwere koloniale geschiedenis kent, aan het bewind gekomen, heeft Gouver-

neur Helfrich eene werkkraft ontwikkeld, die hem recht geeft op eene eerste plaats onder de gouverneurs der kolonie. Er is geen vraagstuk van beteekenis, dat hij niet òf persoonlijk aan grondige studie heeft onderworpen, òf onder zijne leiding doen onderzoeken. Behalve op hetgeen ik reeds hiervoren wees, en op de economische opheffing der kolonie, die ik verleden jaar besprak, mag de aandacht vallen op de reorganisatie der politie, de hoeden- vlechtijverheid en de bezoldiging der ambtenaren. Dit alles had wel eens in het openbaar in 's Lands vergader- zaal gezegd mogen worden; het zou niet alleen dien afge- treden landvoogd voldoening geschonken hebben.

Genoeg hiervan; niettemin geven enkele opmerkingen, die de Minister in dit verband tegenover de Tweede Kamer maakte, aanleiding tot korte beschouwingen dezerzijds.

De uitzending van personeel, zoo wordt gezegd, moest lijden onder de voor de kolonie geldende bezoldigings- normen. Hoe is dit mogelijk? zoo mag worden gevraagd, waar reeds lang aan het Departement van Koloniën de gewoonte gevolgd werd, aan uitgezonden ambtenaren in den vorm van toelagen hoogere bezoldigingen dan de wettelijke toe te leggen: b.v. aan een lid van het hof van justitie, den directeur van openbare werken, den hulp- landbouwkundige en aan een aantal onderwijskrachten, wat voor eenige jaren nog aanleiding gegeven heeft tot een adres uit de kolonie van ambtenaren, die zich hier- door achtergesteld gevoelden, aan de Staten-Generaal. En dat dit stelsel niet plotseling verlaten is, blijkt wel hieruit, dat juist eenige maanden geleden nog een direc- teur van den openbaren gezondheidsdienst is uitgezonden op een honorarium, nog belangrijk hooger dan de thans voorgenomen salarisherziening zou wettigen.

Ook van „verschil van inzichten” spreekt de Minister. Allereerst mag opgemerkt, dat de Gouverneur toch ook wel de man is, die, toegerust met plaatselijke kennis en vertrouwd met den toestand van het oogenblik, het best de zaken beoordeelen kan. Dit is ook nu gebleken ten opzichte van den steun aan de sisalcultuur. In zijne

M. v. A. Begr. 1922 aan den Kolonialen Raad bladz. 6 schreef de Gouverneur, dat *tegen zijn advies* bij K. B. van 29 Maart '21 aan de „Eerste Sisal Cultuur Maatschappij” op zekere voorwaarden een renteloos voorschot van f 2500— was verleend, en op bladz. 7, dat de Minister *zonder het advies van dien Gouverneur af te wachten* goedgunstig had beschikt op een verzoek om steun van de Cultuur Maatschappij der Nederlandsche Antillen, welke steun de Gouverneur alleen onder bepaalde voorwaarden had willen verleen. En nu blijkt uit de M. v. A. aan de Tweede Kamer, dat de Regeering heeft moeten afzien van verderen geldelijken steun aan eerstgenoemde Maatschappij, terwijl verdere deelneming in het kapitaal der andere weer een punt van overweging is. Wel een bewijs, dat de Gouverneur destijds goed gezien heeft, en de Minister diens advies had moeten volgen. Het bedrijf van de „Eerste Sisal” ligt nu reeds maanden stil en het Gouvernement zal daaraan geen klein bedrag verspelen.

Hoewel daarnaar door de Tweede Kamer in haar V. V. is gevraagd, blijkt uit de M. v. A. niet, waarom ondanks aanvankelijke overeenstemming niet het tijdstip van indiening der begrooting bij den Kolonialen Raad is verlaat.

Nu ik dit punt aanroer, moet ik, verwijzende naar hetgeen ik hierover in een afzonderlijk opstel schreef, medeelen, dat naar des Ministers gevoelen de K. R. volkomen vrij was om de te laat ingediende begrooting te behandelen, zonder dat evenwel eene dan goedgekeurde begrooting de beteekenis zou hebben gehad, welke artikel 105, eerste lid, van het Rr. aan de voorloopig vastgestelde begrooting toekent. Ik kan deze afwijking van de door mij verdedigde opvatting heel goed zetten, maar houd het dan toch liever met den K. R., die het op dat standpunt beter vond zich te onthouden.

De nieuwe gouverneur heeft reeds bij zijn optreden zekere instemming betuigd met de plannen van zijnen voorganger, met name wat betreft die tot economische opheffing der bevolking. In de M. v. A. aan de Tweede Kamer deelt de Minister daaromtrent mee, nog geen

verslag te hebben ontvangen van hetgeen tot nu toe gedaan is, maar intusschen is de betrekking van landbouwkundige voor de benedenwindsche eilanden opgeheven. De aard van de voorgestelde maatregelen, landbouw en veeteelt, zal echter technische leiding moeilijk kunnen ontberen, gelijk ook de vorige landbouwkundige secretaris der zoogenaamde „economische commissie” was. Dit wettigt de vraag, of er wel voldoende continuïteit bij de uitvoering der voorgenomen maatregelen zal zijn, en of er nu geen deskundige leiding zal ontbreken. Is het de bedoeling, dat de landbouwkundige voor de bovenwindsche eilanden nu ook zijn werkkring zal uitbreiden tot de benedenwindsche eilanden, gelijk het vroeger omgekeerd was? Het is anders wel opmerkelijk, dat te dezen aanzien, een landbouwkundige dienst gevestigd op de bovenwindsche eilanden, nu eindelijk een maatregel genomen is, die door den Kolonialen Raad allang is aanbevolen, — zelfs heeft deze, naar ik meen, de aangevraagde gelden eens geweigerd — maar steeds tegengegaan is door vorige gouverneurs of door de Regeering in het moederland. Dit geldt ook van de eveneens onlangs plaats gehad hebbende opheffing van de betrekking van leider der hoedenvlechtindustrie. Ook tegen de kosten hiervan heeft de K. R. zich meermalen verzet. Overigens komt dit ontslag wel wat vreemd, juist nu ook hiervoor opnieuw gelden waren toegestaan in verband met de zoogenaamd „coöperatie-plannen”.

In de Tweede Kamer is ook aangedrongen „op verbetering der havens”, een aandrang, die wel eenige omschrijving en toelichting noodig had, om begrepen te worden, en de Minister antwoordde dan ook met de wedervraag: welke havens men op het oog had? Al moge het overigens waar zijn, dat de haven van Curaçao in goeden toestand verkeert, er zijn niettemin verschillende vraagstukken, daarmee in verband staande, die nog oplossing behoeven. De zeer gunstige jaarcijfers over 1921 wijzen alweer op een toenemend havenverkeer en het is niet alleen de vraag of de *ingang* van de haven na de uitdieping *toegang* biedt aan alle schepen, die vóór de haven komen, maar ook of

de haven zelf voldoende *ligplaats* biedt en geoutilleerd is. In dien zin is, meen ik, ook de vraag van den Heer Van Vuuren te verstaan, die bij de behandeling der begrooting voor 1919 bladz. 2162/3 de hoop uitdrukte, dat de nieuwe Gouverneur ook zijn aandacht zou schenken aan de havenkwestie en dat de Minister meer in het bijzonder de *exploitatie* der haven onder des gouverneurs aandacht zou brengen. waarop de Minister toen antwoordde, dat een en ander de belangstelling van den benoemden landvoogd had. Dit zal er toch wel toe hebben geleid, dat de afgetreden gouverneur ook hieromtrent voorstellen heeft gedaan. Bovendien is bekend het plan om in de haven ruimte te maken door een gedeelte van het Waaigat te bestemmen voor de zeilvaart, waaraan 26 November 1921 de *Amigoe di Curaçao* herinnerde. Het zou te betreuren zijn, als uit des Ministers woorden moest worden gelezen, dat aan de haven van Curaçao niets meer gedaan zal worden. In de onlangs ontvangen Curaçaosche bladen kan men lange klachten lezen over een Italiaansch schip, dat door oliestoken een voor de omgeving in hooge mate onaangename hoeveelheid roet verspreidt, maar waarvoor geen andere ligplaats te vinden schijnt, wel een bewijs, dat men ruimte te kort komt. Handel en scheepvaart zijn te allen tijde geweest de bestaansbron voor de groote meerderheid der bevolking, die zelfs in dezen tijd van malaise op beteekenisvolle wijze vooruitgaan.

Voor velen zal het eene teleurstelling zijn, dat ondanks de bezwaren, in de Tweede Kamer daartegen geopperd, de Minister handhaaft den eisch, dat de helft der uitgaven voor salarisverbetering van de ambtenaren uit de koloniale middelen moet bekostigd worden. Dat de K. R. hiertegen geen bezwaren heeft ingebracht, moge formali-ter juist zijn, doch de eenige keer, dat dit college daarover zich uitte, getuigde toch ook van weinig instemming; het was in het V. V. over de loodsgeldenherziening, die eenige leden uitdrukkelijk verklaarden slechts te willen aanvaarden ter wille van bovengenoemden eisch.

De Curaçaosche ambtenaren zijn jarenlang zeer abnormaal bezoldigd geweest, en dit heeft zich eindelijk ge-

wroken toen particulieren kwamen, die meer wilden betalen en toen begon het verloop onder de ambtenaren. Duurtetoeslagen hebben dit niet kunnen verhelpen. Hoe kan de Minister zeggen, dat na 1918 dit verloop van geen beteekenis meer was, want nog in het najaar van 1920 heeft de Gouverneur over deze kwestie een rondschriften gericht tot de voornaamste particuliere werkgevers, waarover toen in de plaatselijke pers nog heel wat is te doen geweest. Dat dit verloop niet betreft de hogere ambtenaren ligt voor de hand: deze zouden met het oog op hun diensttijd en pensioen te veel verliezen. Er zijn dan ook verscheidene goede ambtenaren geweest, die de koloniale dienst heeft moeten verliezen. De laatstelijk weer toegekende duurtetoeslagen zijn onvoldoende, al was het maar alleen hierom, dat zij de bestaande onzekerheid bestendigen. De Minister zegt wel, „dat de levensomstandigheden in de kolonie tengevolge van de verminderde duurte verbeterden”, maar hiertegenover staat de indruk, die de Rede van den voorzitter der Curaçaosche bank, op 31 Jan. ll. gehouden, maakt, wanneer hij laat uitkomen, dat niettegenstaande de malaise de prijsdaling in den kleinhandel nog niet zoo belangrijk is. Juist als bij ons dus eigenlijk.

Het onderscheid tusschen gewone en door leening te dekken uitgaven heeft de Raad weer bezig gehouden, en is nog niet tot oplossing gekomen. De K. R. vroeg, of er ook een systeem bestaat, waarnaar gewerkt wordt. En de M. v. A. meende, dat het alleen eene kwestie van „boekingen administratie” was. Maar nadere inlichtingen van „Koloniën” werden in uitzicht gesteld. Ook over de rente van voorschotten uit 's Rijks kas, waaromtrent, naar het oordeel van den K. R. niet duidelijke nadere inlichtingen waren verschaft bij de M. v. T.

De K. R. heeft nogmaals een ernstig pleidooi voor bezuiniging gehouden en oude klachten herhaald:

„Men kon niet verhelen, dat men in verband met de uitspraak van den Ministerraad in de Memorie van Toelichting aangehaald, (dat de Rijksbijdrage de grens van het in redelijkheid toelaatbare heeft overschreden en dat

de toestand van 's Rijks financiën niet gedooft een dergelijke bijdrage aan de koloniale geldmiddelen op den duur te haren laste te nemen), reeds in deze begrooting meer teekenen van bezuiniging had verwacht en vond het vreemd, dat waar er op zooveel meer gewichtige posten te bezuinigen viel, men begonnen is met wijziging der werkring van de boden; een wijziging, die op zich zelf beschouwd althans, aanvankelijk duurder schijnt uit te komen dan de oorspronkelijke regeling. Afgezien van de omstandigheid, dat Nederland belang, ook zuiver financieel belang bij Curaçao heeft voor zijn handel en scheepvaart en het dus niet onredelijk kan zijn, dat het bijdraagt in de kosten, nu de kolonie zich, helaas, voorloopig niet kan bedruipen en de belastingen in verband met de bijzondere omstandigheden, niet beduidend verhoogd kunnen worden, moet hier gevraagd worden: aan wien de schuld? Hoe dikwijls worden geen posten — en dan nog juist van de aanzienlijkste — op de begrooting gebracht zonder dat de Raad erin wordt gekend, ja zelfs soms tegen het oordeel van den Raad in?

Zeker, de Raad zal gaarne zijne medewerking er toe blijven verleen en om de koloniale huishouding zoo economisch mogelijk te voeren, maar dat de Regeering in Nederland dan ernstig van haar wensch blijken doe, door niet, nota bene het budgetrecht van den Kolonialen Raad schendende, zware posten buiten dat College om op de begrooting te brengen."

Misschien dat Gouverneur Brantjes het den Raad beter naar den zin maakt.

Dordrecht 7 Mei 1922.